

Pregledni rad
336.225(4-67 EU)

Prof. dr. sc. Anto Bajo¹
Dr. sc. Marko Primorac²

FISKALNO IZRAVNANJE U DRŽAVAMA ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE

FISCAL EQUALIZATION IN EU MEMBER STATES

SAŽETAK: Cilj rada je utvrditi postojanje dobre prakse politike fiskalne decentralizacije i fiskalnog izravnjanja u zemljama članicama Europske unije i testirati hipotezu o ujednačenosti politika fiskalnog izravnjanja u zemljama Europske unije. Istraživanjem i sistematiziranjem sekundarnih izvora podataka pružen je pregled sustava fiskalnog izravnjanja u zemljama članicama Europske unije. Metodom usporedne analize utvrđeno je da zemlje članice EU ne provode ujednačenu politiku fiskalnog izravnjanja jer se ona u brojnim zemljama razlikuje po ciljevima i po načinu financiranja. Izračunati su pokazatelji stupnja decentralizacije i intenziteta primjene instrumenata fiskalnog izravnjanja u starim i novim zemljama članicama Europske unije, čime je dodatno potvrđen sud o nepostojanju harmonizacije u provedbi fiskalne decentralizacije i fiskalnog izravnjanja.

KLJUČNE RIJEČI: fiskalna decentralizacija, fiskalno izravnjanje, harmonizacija, Europska unija.

ABSTRACT: The aim of this paper is to identify good practices of fiscal decentralization and equalization policies in the EU and test the hypothesis of uniformity of fiscal equalization policies in the European Union. An overview of fiscal equalization systems in EU countries is provided through systematization and analysis of secondary data sources. Comparative analysis confirms that the EU does not conduct a uniform fiscal equalization policy, which differs both in its goals and financing methods. The indicators of the degree of decentralization and the intensity of the use of fiscal equalization instruments are calculated for old and new EU member states which additionally justified the non-existence of harmonization of fiscal decentralization and fiscal equalization policies.

KEY WORDS: fiscal decentralization, fiscal equalisation, harmonisation, European Union.

¹ Prof. dr. sc. Anto Bajo, Ekonomski fakultet Zagreb, Trg J. F. Kennedyja 6, 10 000 Zagreb, abajo@efzg.hr

² Dr. sc. Marko Primorac, Ekonomski fakultet Zagreb, Trg J. F. Kennedyja 6, 10 000 Zagreb, mprimorac@efzg.hr

1. UVOD

Pristupanjem Europskoj uniji nacionalne politike novih zemalja članica (dalje u radu - NEU 12)³ u svim važnijim fiskalnim aspektima uglavnom su konvergirale dobrim praksama starih zemalja članica (dalje u radu - EU 15). Iako je politika fiskalne harmonizacije formalno propisana fiskalnim kriterijima iz Maastrichta, uzroci harmonizacije u velikoj su mjeri neizravni. EU za sada ne predviđa obvezu harmonizacije nacionalnih politika fiskalne decentralizacije i fiskalnog izravnjanja (kao što je to slučaj s određenim dijelovima politike oporezivanja). Međutim, Europskom poveljom o lokalnoj samoupravi predviđena je pomoć financijski slabijim lokalnim jedinicama radi ispravljanja učinaka nejednake distribucije izvora financiranja i financijskoga tereta (članak 9.). Pored toga, Vijeće Europe je u zasebnim dokumentima (tzv. preporukama) dalo smjernice za provođenje politike izravnjanja na nacionalnim razinama koje nisu obvezujuće. Ostaje otvoreno pitanje u kojoj su mjeri zemlje članice usvojile preporuke, odnosno konvergiraju li (i u kojoj mjeri) nacionalne politike fiskalne decentralizacije i fiskalnog izravnjanja zemalja članica. Osim toga, upitno je postojanje dobrih praksi u provođenju fiskalnog izravnjanja te njihovo prepoznavanje i usvajanje. U svrhu ostvarenja glavnoga cilja i testiranja hipoteze rad je podijeljen u pet dijelova. Nakon uvodnoga, u drugome je dijelu iznesen teorijski okvir politike fiskalnog izravnjanja. U trećemu dijelu opisuju se opća obilježja sustava fiskalnog izravnjanja zemalja Europske unije. Četvrti dio posvećen je analizi ujednačenosti sustava fiskalnog izravnjanja i stupnja fiskalne decentralizacije u zemljama EU, a peti dio je zaključak.

2. TEORIJSKI OKVIR FISKALNOG IZRAVNANJA

Iako je osnovna zadaća svakoga sustava fiskalnog izravnjanja ublažiti fiskalne nejednakosti lokalnih jedinica iste razine vlasti, postoji niz različitih čimbenika koji utječu na strukturu sustava izravnjanja. Glavna obilježja sustava fiskalnog izravnjanja određuju: pristup, cilj, vrsta, razina i instrumenti izravnjanja (v. prilog 1.).

Pristup fiskalnom izravnjanju. Postoje četiri pristupa fiskalnom izravnjanju: (i) opći pristup, (ii) asimetrični pristup, (iii) uvjetni pristup i (iv) specifični pristup. Nerijetko se prilikom strukturiranja sustava fiskalnog izravnjanja koristi i mješoviti pristup koji uključuje kombinacije navedenih pristupa (Spahn, 2007.). Opći pristup fiskalnom izravnjanju odnosi se na osnovni model izravnjanja gdje se sve lokalne jedinice tretiraju na jednak način. U općemu pristupu cilj je sustava izravnjanja ublažavanje fiskalnih nejednakosti temeljem jedinstvene formule ili jedinstvenog skupa kriterija - bez obzira na različita obilježja lokalnih jedinica. U sklopu asimetričnog pristupa obično se za manji broj lokalnih jedinica utvrđuje preferencijalan status u sustavu izravnjanja (ukoliko su slabije razvijene ili zbog nekoga drugoga razloga imaju znatno smanjen prihodni potencijal) ili im se ograničava potencijalna korist od politike izravnjanja (ukoliko se radi o razvijenijim lokalnim jedinicama ili lokalnim jedinicama koje imaju prihodni potencijal veći od prosjeka). Uvjetnim pristupom Spahn (2007.) naziva sustav u kojemu se lokalne jedinice prijavljuju za različite programe

³ Iako je Hrvatska 2013. pristupila EU, podaci izneseni u radu su za razdoblje prije 2013. Tako se novim zemljama članicama smatra samo 12 zemalja koje su pristupile EU 2004. i 2007.

kojima glavni cilj nije preraspodjela među lokalnim jedinicama nego poticaji i proizvodnja. Specifični pristup utemeljen je na izdvajanju određenog broja lokalnih jedinica u zasebnu skupinu s povlaštenim statusom (osiguranjem dodatnih pomoći iz proračuna središnje države) u sustavu izravnanja. U odnosu na asimetrični pristup (u kojemu se lokalne jedinice izdvajaju na temelju različitog administrativnog statusa i/ili različitih zakonom zajamčenih prava) kriteriji za odabir povlaštenih lokalnih jedinica kod specifičnog pristupa primarno su ekonomske naravi.

Cilj fiskalnog izravnanja. Programi fiskalnog izravnanja mogu biti utemeljeni na izravanju fiskalnih kapaciteta i/ili fiskalnih potreba. U teoriji i praksi još uvijek nije uspostavljen konsenzus treba li sustav fiskalnog izravnanja ublažavati razlike u fiskalnim kapacitetima i/ili potrebama lokalnih jedinica. Shah (2007.) ističe kako iskusne i zrele savezne države s razvijenim politikama fiskalnog izravnanja uglavnom obavljaju izravnaje fiskalnih kapaciteta, dok fiskalne potrebe tretiraju drugim instrumentima (primjerice, namjenskim pomoćima). Boadway (2004.) navodi da u zemljama s velikim fiskalnim razlikama sustavi izravnanja počivaju na ujednačavanju fiskalnih potreba. Izravnaje fiskalnih kapaciteta koristi se u slučaju kada lokalne jedinice imaju veće ovlasti u prikupljanju prihoda ili im se mehanizmom dijeljenja prihoda prenosi dio prihoda koji prikuplja središnja država.

Vrsta fiskalnog izravnanja. Boadway (2007.) razlikuje dvije vrste fiskalnog izravnanja. Prva je neto sustav izravnanja (engl. *net equalization system*) utemeljen na pomoćima siromašnijim lokalnim jedinicama financiranih prihodima bogatijih lokalnih jedinica. Boadway je nazive sustava izravnanja temeljio na ukupnome učinku koji izravnaje ima na financiranje lokalnoga sektora. Tako je u neto sustavu izravnanja neto učinak neutralan jer podrazumijeva korištenje nacionalnih prosječnih poreznih stopa i osnove uz prijenos cjelokupnog pripadajućeg iznosa izravnaja od bogatijih prema siromašnijim lokalnim jedinicama. U drugome – bruto sustavu izravnanja (engl. *gross equalization system*) – središnja država prikuplja dovoljno prihoda kojima može financirati i sustav fiskalnog izravnaja. Drugim riječima, bruto sustav izravnaja podrazumijeva postojanje odgovarajuće fiskalne neravnoteže (fiskalnog jaza). Ona nastaje kada se na lokalne jedinice prenese relativno više odgovornosti (fiskalnih potreba) nego ovlasti u prikupljanju prihoda (fiskalnih kapaciteta). Tako se „višak prihoda“ zadržava na razini središnje države, a ona ih mehanizmom (bruto) fiskalnog izravnaja može usmjeriti lokalnim jedinicama. U literaturi se često koriste različiti nazivi osnovnih oblika financiranja sustava fiskalnog izravnaja. Shah (2007.) fiskalno izravnaje u kojemu više razine vlasti financiraju izravnaje na nižim razinama naziva *paternalističkim*, dok ga Dafflon (2007.) naziva okomitim izravanjem. S druge strane, fraternalističko (Shah, 2007.) ili vodoravno (Dafflon, 2007.) fiskalno izravnaje obavlja se na način da lokalne jedinice na istoj razini vlasti uspostavljaju fond koji financiraju bogate jedinice, dok one siromašnije povlače sredstva iz fonda.⁴

Razina fiskalnog izravnaja. Kako god bio uređen, sustav fiskalnog izravnaja ne mora u potpunosti ublažavati razlike u fiskalnim kapacitetima i/ili potrebama lokalnih jedinica. Naprotiv, određena (manja) razina nejednakosti čak je i poželjna. Kod sustava potpunog izravnaja (engl. *full equalization system*) fiskalni kapaciteti i/ili potrebe svih

⁴ U nastavku rada koristit će se Dafflonova terminologija. Dakle, izravnaje koje se obavlja i financira ga iz proračuna središnja država je *okomito*, a ono koje obavljaju lokalne jedinice na istoj razini vlasti (kroz međusobnu preraspodjelu sredstava) je *vodoravno* fiskalno izravnaje.

lokalnih jedinica svode se na razinu nacionalnog prosjeka (ukoliko je riječ o vodoravnom sustavu izravnjanja) ili na razinu najbolje lokalne jedinice (ukoliko se radi o okomitom fiskalnom izravnjanju). Alternativa potpunom je djelomično fiskalno izravnjanje (engl. *partial fiscal equalization*). Kod djelomičnog izravnjanja utvrđuje se granica do koje se fiskalne nejednakosti ublažavaju. Buchanan i Wagner (1970.), između ostalog, detaljno objašnjavaju nedostatke potpunog izravnjanja ističući kako je ono suboptimalno te može u potpunosti obustaviti kretanje resursa.

Instrumenti fiskalnog izravnjanja

Fiskalni instrumenti za provođenje politike izravnjanja mogu se podijeliti u dvije skupine – dijeljenje prihoda i pomoći središnje države. Rao (2007.) navodi kako se obje skupine instrumenata koriste za ublažavanje vodoravnih fiskalnih nejednakosti, ali i za rješavanje problema okomite fiskalne neravnoteže.

Dijeljenjem prihoda država prepušta dio poreznih i/ili neporeznih prihoda lokalnim jedinicama. Dio prihoda ostaje na području lokalne jedinice u kojoj se nalazi porezna osnovica. U osnovnom obliku, taj fiskalni instrument ne doprinosi ublažavanju fiskalnih nejednakosti (Buchanan i Wagner, 1970.), pa je širu primjenu našao kod ublažavanja okomite fiskalne neravnoteže. Iako ne postoji općeprihvaćeno stajalište koje prihode središnja država treba dijeliti s lokalnim jedinicama, u praksi se dijeljenje prihoda uglavnom odnosi na porezne prihode. Raspodjela poreznih prihoda manje je učinkovita u provođenju fiskalnog izravnjanja od nenamjenskih pomoći. Međutim, ukoliko se fiskalne nejednakosti među lokalnim jedinicama ipak tretiraju raspodjelama prihoda, onda formula za raspodjelu mora biti jednostavna, transparentna i sa željenim poticajima (Rao, 2007.). Osim toga, udio lokalnih jedinica u poreznim prihodima treba biti razmjeran poreznome naporu kako bi se lokalne službenike potaknulo na jačanje i razvoj lokalne porezne osnovice (Council of Europe, 2005.).

U odnosu na dijeljenje prihoda, *pomoćima središnjeg državnog proračuna* država izravno potpomaže slabije lokalne jedinice. Preveliko oslanjanje na pomoći može imati brojne negativne posljedice. U literaturi se najčešće spominju fiskalna iluzija (engl. *fiscal illusion*)⁵ i učinak ljepljivog papira (engl. *flypaper effect*)⁶ te ovisnost o pomoćima (engl. *transfer dependency*). Zbog toga pomoći treba koristiti oprezno⁷, a potencijalno negativni učinci pomoći mogu se izbjeći primjerenim sustavom raspodjele.

⁵ Prema teoriji fiskalne iluzije, financiranje lokalnih jedinica pomoćima iz proračuna središnje države može rezultirati prekomjernom potrošnjom zbog dojma da lokalno stanovništvo ne sudjeluje u financiranju potrošnje. Uslijed dominantnog financiranja lokalne potrošnje vlastitim prihodima lokalnih jedinica, stanovništvo je sklonije političkom sankcioniranju prekomjerne potrošnje.

⁶ Učinak ljepljivog papira odnosi se na činjenicu da povećanje pomoći iz proračuna središnje države lokalnim jedinicama rijetko kada rezultira smanjenjem poreznog tereta ili zaduživanja, već uglavnom povećanjem lokalne potrošnje (više u Hines i Thaler, 1995.).

⁷ Vidjeti (Rodden, 2002.).

3. OBILJEŽJA SUSTAVA FISKALNOG IZRAVNANJA U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

Zbog nepostojanja konsenzusa oko optimalnog uređenja sustava javlja se veći broj različitih oblika izravnanja. U nastavku se analiziraju glavna obilježja sustava fiskalnog izravnanja u starim i novim zemljama članicama EU.

Struktura sustava fiskalnog izravnanja analizira se zasebno za stare (EU 15) i nove (NEU 12 i Hrvatsku) zemlje članice temeljem grupiranja prema broju nižih razina vlasti.

Zemlje EU 15 s jednom nižom razinom vlasti su: Finska, Irska, Luksemburg i Portugal. U Finskoj je izravnanje prihoda lokalnih jedinica utemeljeno na ukupnom oporezivom dohotku svake lokalne jedinice. Fiskalno snažnijim lokalnim jedinicama uskraćuje se dio namijenjenih pomoći i preusmjerava slabijim lokalnim jedinicama. Zanimljivo, lokalne jedinice koje se odluče spojiti, pet godina dobivaju državnu subvenciju prema posebnom Zakonu o granicama lokalnih jedinica (Council of Europe, 2009.). Lokalne jedinice u Irskoj zadržavaju veći dio poreza na automobile i motocikle fizičkih osoba, a ostalim prihodima od poreza na motorna vozila pune fond izravnanja (Council of Europe, 1999.b). Sredstva iz fonda raspodjeljuju se lokalnim jedinicama pomoću modela potreba i kapaciteta (engl. *needs and resources model*), koji na temelju utvrđenog standarda za pojedine javne usluge izračunava ukupne potrebe lokalne jedinice. Nakon sučeljavanja fiskalnih potreba i kapaciteta u prikupljanju prihoda, modelom se izračunava fiskalni jaz kao temelj za dodjelu pomoći (OECD, 2003.). U izračunu pripadajućega iznosa pomoći lokalnim jedinicama u obzir se uzimaju i stvarni (ostvareni) prihodi i rashodi. Nakon usporedbe ostvarenih prihoda i rashoda sa standardima lokalne jedinice se smanjenjem pripadajućega iznosa izravnanja kažnjavaju za rastrošnost ili neučinkovitost u prikupljanju prihoda.

Fiskalno izravnanje u Luksemburgu obavlja se fondom za izravnanje koji se financira dijeljenjem prihoda od lokalnoga poreza na dobit (fran. *impôt commercial communal* – ICC). Koncentracija poslovne aktivnosti na pojedinim područjima zahtijeva i veće troškove javnih dobara i usluga za uspostavljanje i održavanje potrebne infrastrukture. Luksemburški sustav izravnanja nadoknađuje lokalnim jedinicama sredstva za financiranje dodatnih fiskalnih potreba uzrokovanih povećanjem poslovne aktivnosti (Council of Europe, 2007.). Fiskalno izravnanje u Portugalu obavlja se dijeljenjem poreza na temelju utvrđenih kriterija, i to posredstvom tri fonda: osnovnoga i općega lokalnoga fonda te lokalnoga kohezijskoga fonda (Council of Europe, 2006.d).

Austrija, Danska, Grčka, Nizozemska i Švedska imaju dvije niže razine vlasti. Fiskalno izravnanje u Austriji obavlja se dijeljenjem poreza (Council of Europe, 2000.a). Danska ima razvijen sustav fiskalnog izravnanja, a osnova za izravnanje je razlika poreznih prihoda izračunatih s prosječnom poreznom stopom i fiskalnih potreba lokalnih jedinica (Council of Europe, 2008.). Fiskalno izravnanje u Grčkoj temelji se na ujednačavanju fiskalnih kapaciteta procijenjenih pomoću stvarnih poreznih prihoda. Fiskalne potrebe se uopće ne ujednačavaju (Blöchliger et al., 2007.). U Nizozemskoj središnja država lokalnim jedinicama dodjeljuje opće pomoći (Council of Europe, 2008.b). Kriteriji raspodjele uključuju kapacitet oporezivanja, broj stanovnika, površinu zemljišta, površinu izgrađenog područja. Formula izravnanja fiskalnih potreba lokalnih jedinica u Nizozemskoj utemeljena je na 24 pokazatelja (Boerboom i Huigsloot, 2007.).

Tablica 1. Struktura sustava fiskalnog izravnjanja u zemljama EU 15

		Izravnjanje kapaciteta		Izravnjanje potreba	
		Financiranje	Baza	Financiranje	Baza
Austrija (2007.)	K i P	V	SPP	O	P(S)T, STT
Njemačka (2007.)	K i P	V i O	SPP i RPS	O	STT
Italija (2007.)	K i P	O	RPS	O	STT
Španjolska (2007.)	P	Ne postoji		O	POR
Danska (2007.)	K i P	V	RPS	O	P(S)T
Finska (2007.)	K i P	V	RPS	O	P(S)T
Grčka (2007.)	K	O	SPP	Ne postoji	
Portugal (2007.)	K i P	O	SPP	O	P(S)T
Švedska (2007.)	K i P	O	SPP	V	P(S)T
UK (2007.)	K i P	O	SPP	O	P(S)T
Belgija (2009.)	K	O	SPP	Ne postoji	
Francuska (2006.)	K i P	O	RPS	O	F
Luksemburg (2007.)	K i P	O	n/a	O	n/a
Nizozemska (2007.)	P	Ne postoji		O	F
Irska (2003.)	K i P	O	PP i SP	O	P(S)T i STT

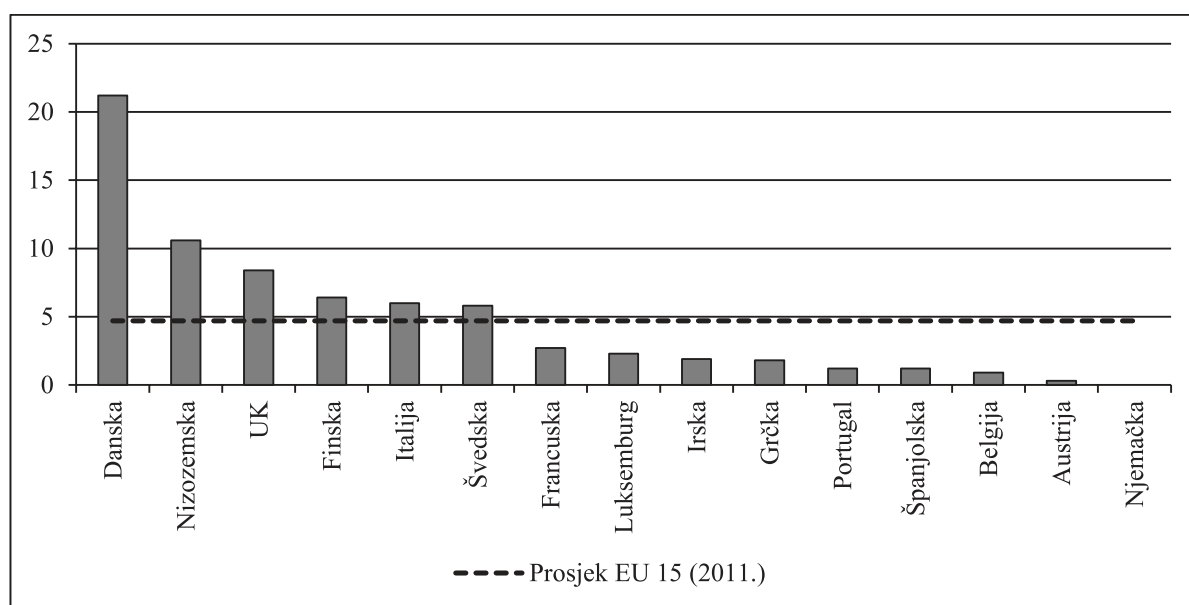
Napomena: K – kapaciteti, P – potrebe, O – okomito, V – vodoravno, SPP – stvarni porezni prihod, RPS – reprezentativni porezni sustav, PP – procijenjeni prihod, SP – stvarni prihod, P(S)T – prosječni/standardni trošak, STT – stvarni trošak, POR – povijesni rashodi, F – formula utemeljena na različitim pokazateljima.

Izvor: Austrija, Njemačka, Italija, Španjolska, Danska, Finska, Grčka, Portugal, Švedska i UK (Blöchliger et al., 2007.), Belgija (Verdonck et al., 2009.), Francuska (Prud'homme, 2006.), Nizozemska (Boerboom i Huigsloot, 2007.), Luxembourg (Council of Europe, 2007.), Irska, (Council of Europe, 1999.b i OECD, 2003.).

Švedski sustav izravnjanja čini nekoliko dijelova. Uz izravnjanje prihoda i potreba (troškova) postoji nekoliko pomoći koje se povezuju sa sustavom izravnjanja. Primjerice, slabije razvijenim lokalnim jedinicama se iz proračuna središnje države daju strukturne pomoći radi povećanja zaposlenosti i pokrivanja troškova povezanih s niskom gustoćom naseljenosti, a pojedinim lokalnim jedinicama daju se i prijelazne pomoći kao naknada za gubitak prihoda prouzročen promjenama u sustavu izravnjanja. Sustav izravnjanja prihoda izmijenjen je iz vodoravnoga u okomito financirani sustav. Manji dio pomoći za izravnjanje prihoda financiraju lokalne jedinice s višim fiskalnim kapacitetima. Zanimljivo, sustav izravnjanja potreba obavlja se vodoravno (Council of Europe, 2007.b).

Tri niže razine vlasti imaju Belgija, Francuska, Italija, Njemačka, Španjolska i UK. U Belgiji se izravnjanje obavlja fondom izravnjanja pri čemu se kao kriterij raspodjele sredstava koristi porezni potencijal lokalnih jedinica (Council of Europe, 2006.). Francuska fiskalno izravnjanje obavlja pomoćima koje se raspodjeljuju prema utvrđenim kriterijima utemeljenim na troškovima, razlici fiskalnoga potencijala lokalne jedinice i referentnoga fiskalnoga potencijala ponderiranoj poreznim naporom te na nedostatku ili gubitku porezne osnovice (Council of Europe, 1998.). U Italiji se sustav izravnjanja djelomično financira PDV-om. Sredstva se lokalnim jedinicama raspodjeljuju prema broju stanovnika, fiskalnom kapacitetu i fiskalnim potrebama za zdravstvene usluge (Council of Europe, 2008.a). U Nje-

mačkoj je cilj fiskalnog izravnanja nadoknaditi razlike u poreznim prihodima i rashodima lokalnih jedinica. Izravnanje se obavlja razvijenim sustavom pomoći (Council of Europe, 1999.a). U Španjolskoj ne postoji sustav potpunog izravnanja, no dijeljenje državnih prihoda djelomično ispunjava tu ulogu jer je jedan od kriterija raspodjele relativno bogatstvo ili siromaštvo lokalnih jedinica. Uspostavljen je fond izravnanja koji osigurava minimalnu razinu osnovnih usluga (Council of Europe, 1997.a i Blöchliger et al., 2007.). U UK središnja država godišnje izračunava standard potrošnje za svaku lokalnu jedinicu temeljem podataka o demografskim, zemljopisnim i društvenim obilježjima lokalnih jedinica. Pomoći za izravnanje izračunavaju se tako da se omogući izjednačavanje poreznoga tereta u svim lokalnim jedinicama ukoliko one usvoje proračune na razini izračunatoga standarda potrošnje (Council of Europe, 2000.c).

Grafikon 1. Ostale tekuće pomoći lokalnoj državi iz proračuna središnje države zemalja EU 15 u 2011. (% BDP-a)

Napomena: Podaci se odnose na obuhvat lokalne države prema ESA 95.

Izvor: Izračun autora na temelju podataka Eurostat baze „Annual government finance statistics (gov_a)“.

Fiskalno izravnanje u promatranim se zemljama uglavnom obavlja tekućim pomoćima čiji se udio u BDP-u za pojedine zemlje znatno razlikuje (grafikon 1.). Od 1995. do 2011. ostale tekuće pomoći lokalnoj državi iz proračuna središnje države u EU 15 zemljama kretale su se u prosjeku od najnižih 3,8 % do najviših 4,9 % BDP-a (v. Prilog 2., tablica 1.). Najmanje tekućih pomoći dobivaju lokalne jedinice u Njemačkoj, Austriji i Belgiji (manje od 1 % BDP-a), a najviše pomoći primaju lokalne jedinice u Danskoj.

Obilježja sustava fiskalnog izravnanja odražavaju i okomitu strukturu javnoga sektora. Stoga se mehanizmi fiskalnog izravnanja u novim zemljama članicama EU također tumače po skupinama zemalja ovisno o broju nižih razina vlasti.

Nove zemlje članice s jednom nižom razinom vlasti su: Bugarska, Cipar, Estonija, Latvija, Litva, Malta i Slovenija. Mehanizam fiskalnog izravnanja u Bugarskoj je utemeljen na godišnjem utvrđivanju funkcija u nadležnosti lokalnih jedinica i određivanju standarda troškova za pružanje tih funkcija. Ukoliko porezni prihodi nisu dostatni, troškovi se finan-

ciraju pomoćima za izravnjanje fiskalnih potreba. S druge strane, fiskalni kapaciteti se ujednačavaju izračunom prosječne razine lokalnih poreza po stanovniku te se utvrđuje ukupno odstupanje za jedinice koje su ispod prosjeka (Savov, 2006.). Cipar zbog relativno malog broja lokalnih jedinica nema uspostavljen sustav fiskalnog izravnjanja (Council of Europe, 1999.). Fiskalno izravnjanje u Estoniji provodi se uz pomoć fonda izravnjanja financiranoga iz državnoga proračuna. Pomoći za izravnjanje izračunavaju se na temelju razlike fiskalnih potreba i prihoda lokalnih jedinica. Visinu i raspored sredstava iz fonda dogovaraju predstavници udruga lokalnih vlasti i državna vlast (Council of Europe, 2011.).

Tablica 2. Struktura sustava fiskalnog izravnjanja u zemljama NEU 12 i Hrvatskoj

		Izravnanje kapaciteta		Izravnanje potreba	
		Financiranje	Baza	Financiranje	Baza
Poljska (2007.)	K i P	O	RPS	O i V	F
Bugarska (2006.)	K i P	O	RPS	O	P(S)T, F
Cipar (1999.)	Ne postoji				
Češka (2010.)	Ne postoji				
Estonija (2011.)	K i P	O	PP*	O	PR*
Latvija (2004.)	K i P	O i V	PP	O i V	PR
Litva (2009.)	K i P	O	SP	V	F
Mađarska (2001.)	K	O	SPP	Ne postoji	
Malta (2011.)	P	Ne postoji		O	F
Rumunjska (2003.)	K	O	F	Ne postoji	
Slovačka (2003.)	Ne postoji				
Slovenija (2006.)	K i P	O	SP	O	P(S)T, F
Hrvatska (2007.)	K i P	O	F	O	F

Napomena 1: K – kapaciteti, P – potrebe, O – okomito, V – vodoravno, SP – stvarni prihod, RPS – reprezentativni porezni sustav, P(S)T – prosječni/standardni trošak, STT – stvarni trošak, PP – procijenjeni prihodi, PR – procijenjeni rashodi, F – formula utemeljena na različitim pokazateljima.

Napomena 2: *Formula za fiskalno izravnjanje u Estoniji utemeljena je na izračunu razlike procijenjenih rashoda i procijenjenih prihoda lokalnih jedinica. Ne postoji odvojeno izravnjanje fiskalnih potreba i fiskalnih kapaciteta, nego se pomoćima iz proračuna središnje države ublažava razlika procijenjenih prihoda i rashoda.

Izvor: Poljska (Blöchliger et al., 2007.), Bugarska (Savov, 2006.), Cipar (Council of Europe, 1999.), Rumunjska (Ionitã, 2003.), Češka (Slukhai, 2003. i Dabla-Norris, 2006.), Estonija (OECD, 2011.), Latvija (Trasberg, 2004.), Litva (Žigienė, 2009.), Mađarska (Balás i Hegedüs, 2001.), Malta (Council of Europe, 2011.a), Slovačka (Slukhai, 2003.), Slovenija (Repar, 2006.), Hrvatska (Bajo i Bronić, 2007.).

U Latviji se fiskalno izravnjanje obavlja na temelju procjene prihoda od poreza na dohodak i poreza na imovinu te izračuna fiskalnih potreba. Sustav izravnjanja je dominantno vodoravan s vrlo malim državnim udjelom (oko 15,13 % u 2005.) u fondu izravnjanja (Council of Europe, 2006.a). Fiskalno izravnjanje u Litvi je do 2002. bilo utemeljeno na izravnjanju razlike procijenjenih rashoda i prihoda lokalnih jedinica. Nakon reforme, zasebno se (mjesечно) dodjeljuju sredstva onim lokalnim jedinicama koje su u prethodnome mjesecu imale prihode od poreza na dohodak po stanovniku manje od nacionalnoga prosjeka. Izravnjanje

fiskalnih potreba obavlja se na temelju kriterija koje predlaže Udruga lokalnih jedinica i financira uplatama dijela poreznih prihoda osam odabranih lokalnih jedinica (Žigienė, 2009.). Malta službeno nema sustav fiskalnog izravnanja, a lokalne jedinice se uglavnom financiraju pomoćima iz proračuna središnje države. Malteške lokalne jedinice dobivaju pomoći na temelju formule čiji elementi predstavljaju složen skup fiskalnih potreba lokalnih jedinica pa se može reći da postoji fiskalno izravnanje potreba (Council of Europe, 2011.a). U Sloveniji gospodarski slabije lokalne jedinice (koje iz vlastitih izvora ne mogu financirati rashode poslovanja) ostvaruju pravo na dodatnu financijsku pomoć iz državnoga proračuna kroz okomiti sustav izravnanja (Council of Europe, 2007.a).

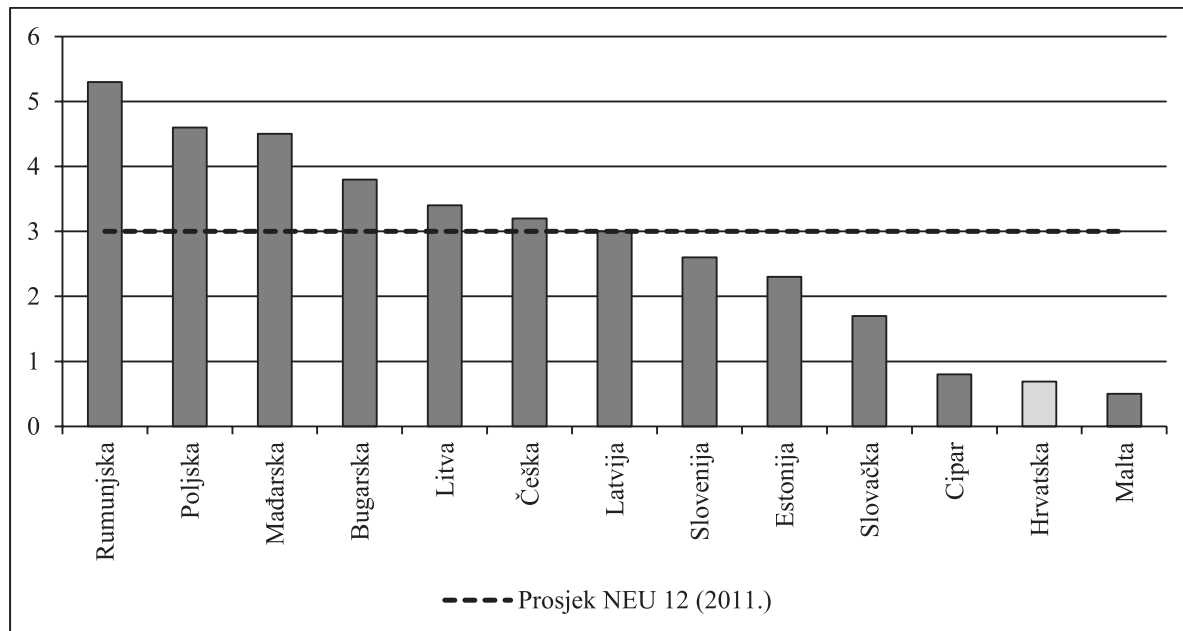
Češka, Mađarska, Rumunjska, Slovačka i Hrvatska imaju dvije niže razine vlasti. Češka dodjeljuje pomoći lokalnim jedinicama iz proračuna viših razina vlasti (Council of Europe, 2010.). Međutim, nema jasno definiran sustav izravnanja, tj. postojeće pomoći nisu dio formalne politike izravnanja. Češka se, uz Slovačku, smatra jednom od rijetkih post-socijalističkih država koje ne obavljaju fiskalno izravnanje (Slukhai, 2003.). Sustav fiskalnog izravnanja u Mađarskoj uspostavljen je 1999. uvođenjem pomoći za izravnanje fiskalnih kapaciteta koju primaju sve lokalne jedinice s prihodom od poreza na dohodak po stanovniku manjim od 90 % nacionalnoga prosjeka (Balás i Hegedüs, 2001.). Mađarska lokalnim jedinicama dodjeljuje sredstva pomoći iz državnoga proračuna, a dio izravnanja obavlja se i sredstvima fonda koji se financira dijeljenjem poreznih prihoda (Council of Europe, 2004.). Iako sustav izravnanja potreba formalno nije uspostavljen, pojedini autori (primjerice, Slukhai, 2003.), navode da se izravnanje fiskalnih potreba (kao i kapaciteta) djelomično obavlja pomoćima koje nisu namijenjene izravanju. Rumunjska sredstva za izravnanje dodjeljuje iz državnoga proračuna korištenjem formule (Council of Europe, 2009.a). Iako je sustav fiskalnog izravnanja (nakon reforme iz 1998.) bio utemeljen uglavnom na izravanju fiskalnih potreba (70 %), a tek u manjoj mjeri (30 %) na izravanju fiskalnih kapaciteta, čimbenici izravnanja potreba postupno su uklanjani iz sustava dok se sustav nije usmjerio na izravnanje fiskalnih kapaciteta (Ionitã, 2003.). Slovačka nema sustav izravnanja, ali obavlja indirektno izravnaje kroz pomoći za izvršavanje samoupravnih funkcija lokalnih jedinica s manje od 5.000 stanovnika (Slukhai, 2003.). Manje lokalne jedinice primaju sredstva koja im nadomještaju nedostatak vlastitih sredstava iz kojih pokrivaju rashode poslovanja (Council of Europe, 1999.c). Hrvatska obavlja fiskalno izravnaje dijeljenjem prihoda od poreza na dohodak i raspodjelom pomoći iz proračuna središnje države lokalnim jedinicama (Bajo i Bronić, 2007.).

Poljska je jedina NEU 12 država s tri niže razine vlasti. Fiskalno izravnaje u Poljskoj obavlja se dijeljenjem poreza na dohodak i pomoćima iz državnoga proračuna. Pomoći se dodjeljuju lokalnim jedinicama s niskim poreznim prihodima po stanovniku (Council of Europe, 2000.b).

U pojedinim zemljama postoji neizravan sustav izravnaja kroz različite stope (udjele) u prihodima od zajedničkih poreza ili određene vrste pomoći koje mogu biti čak i kapitalne. Iako takvi sustavi možda i ublažavaju fiskalne nejednakosti (kao primjerice, dijeljenje poreza u Slovačkoj ili pojedine pomoći u Mađarskoj), nisu evidentirani u tablici jer nisu primarno namijenjeni fiskalnome izravanju.

Ostale tekuće pomoći lokalnoj državi iz proračuna središnje države su u NEU 12 zemljama nešto niže (u postotku BDP-a) nego u EU 15 zemljama (grafikon 2.). U razdoblju od 1995. do 2011., iznos pomoći kretao se u prosjeku (za sve NEU 12 zemlje zajedno) od 1,5 % do 3,4 % BDP-a (v. Prilog, tablica 2.). Najmanje pomoći primala je lokalna država na Cipru

i Malti, a najviše u Rumunjskoj. U većini je država kretanje pomoći prilično neujednačeno i nestabilno, što može ukazivati na nepostojanje jasne i konzistentne politike dodjele pomoći u novim članicama EU.

Grafikon 2. Ostale tekuće pomoći lokalnoj državi iz proračuna središnje države zemalja NEU 12 u 2011. (% BDP-a)

Napomena: Podaci se odnose na obuhvat lokalne države prema ESA 95.

Izvor: Izračun autora na temelju podataka Eurostat baze „Annual government finance statistics (gov_a)“ te za Hrvatsku na temelju podataka Ministarstva financija i Državnog zavoda za statistiku.

Pomoći namijenjene fiskalnom izravnanju u Hrvatskoj su niske i čine tek 0,8 % BDP-a. Hrvatska se prema financijskome kapacitetu sustava izravnanja može svrstati među nove zemlje članice EU s najmanjim potencijalom za izravnanje (uz Cipar i Maltu). Ipak, treba istaknuti da je navedena usporedba gruba i prije svega ilustrativna jer (zbog nedostupnosti podataka) za zemlje EU nije moguće iz tekućih pomoći izdvojiti samo pomoći za fiskalno izravnanje. Tekuće pomoći iz proračuna središnje države mogu uključivati i ostale fiskalne instrumente koji nisu izravno namijenjeni izravnanju, dok instrumenti fiskalnog izravnanja mogu počivati i na drugim oblicima pomoći koji nisu obuhvaćeni tekućim pomoćima iz proračuna središnje države.

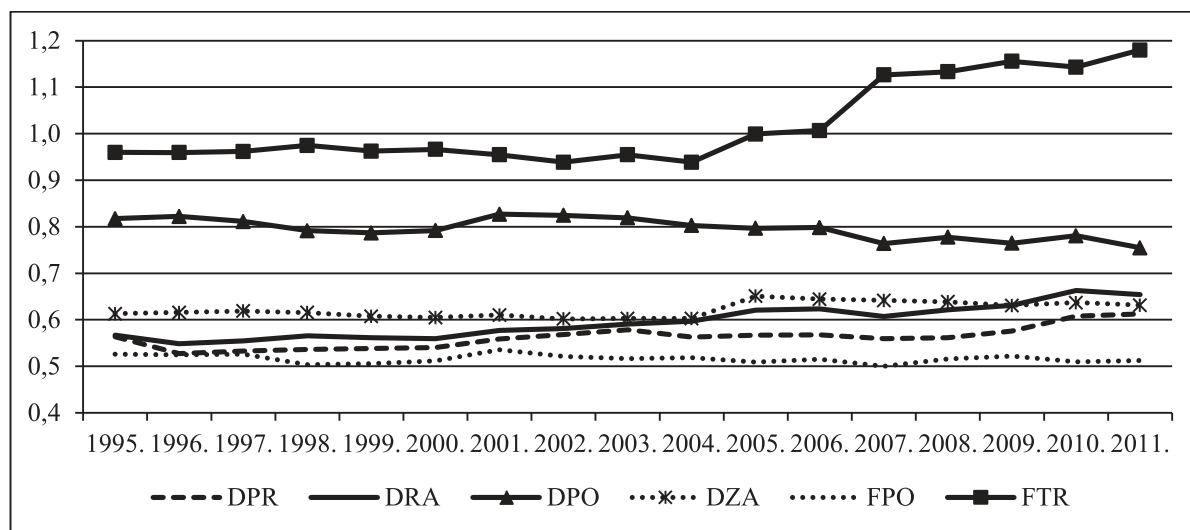
4. ANALIZA FISKALNOG IZRAVNANJA I STUPNJA DECENTRALIZACIJE U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

Stare članice EU prolazile su kroz proces fiskalne decentralizacije ranije od novih zemalja članica. Sukladno tome, mehanizmi fiskalnog izravnanja, koriste se u svim EU 15 zemljama. S obzirom na ciljeve, većina sustava fiskalnog izravnanja utemeljena je na izravnanju fiskalnih kapaciteta i fiskalnih potreba (u čak 11 zemalja), dok se u 2 zemlje (Španjolskoj i Nizozemskoj) ublažavaju isključivo nejednakosti u fiskalnim potrebama lokalnih jedinica, a u preostale 2 (Grčkoj i Belgiji) isključivo razlike u fiskalnim kapacitetima.

Financiranje sustava fiskalnog izravnanja u zemljama koje ublažavaju razlike u fiskalnim kapacitetima lokalnih jedinica je okomito u deset, a vodoravno u četiri zemlje (uz napomenu da je Njemačka uračunata dva puta jer primjenjuje i vodoravno i okomito financiranje sustava). U izravanju fiskalnih kapaciteta koriste se uglavnom porezni prihodi, te nešto rjeđe reprezentativan porezni sustav. Irska je iznimka jer model izravnanja temelji na detaljnoj analizi potreba i raspoloživih resursa te ostvarenih prihoda i rashoda lokalnih jedinica.

Sustav izravnanja fiskalnih potreba u EU 15 zemljama je uglavnom okomit (ne financira se preraspodjelom sredstava među lokalnim jedinicama, već uglavnom iz proračuna središnje države). Vodoravno izravnanje fiskalnih potreba lokalnih jedinica prisutno je jedino u Švedskoj. Pojedine zemlje uspostavljaju fond izravnanja koji financiraju same lokalne jedinice, što u konačnici ima učinke vodoravnog izravnanja. Međutim, ovdje se zbog vjerodostojnije usporedbe vodoravnim izravanjem smatra isključivo situacija u kojoj bogatije lokalne jedinice ostvaruju pravo na negativan iznos pomoći, tj. imaju obvezu uplate određenog iznosa koji se preraspodjeljuje siromašnijim lokalnim jedinicama. Izravnanje fiskalnih potreba obavlja se na temelju prosječnog ili standardnog troška te nešto rjeđe na temelju stvarnog troška. Postoje i modeli koji ujednačavaju potrebe korištenjem različitih pokazatelja (Francuska i Nizozemska) ili utvrđivanjem povijesnih rashoda (Španjolska).

Neujednačenost politika fiskalnog izravnanja u zemljama EU 15 potvrđuje i kretanje koeficijenta varijacije udjela tekućih pomoći lokalnoj državi iz proračuna središnje države u BDP-u (grafikon 3. i Prilog 2., tablica 3.). Koeficijent varijacije, kao relativna mjera raspršenosti omogućava usporedbu varijabilnosti dva različita uzorka s različitim aritmetičkim

Grafikon 3. Koeficijent varijacije pokazatelja u EU 15 zemljama od 1995. do 2011.

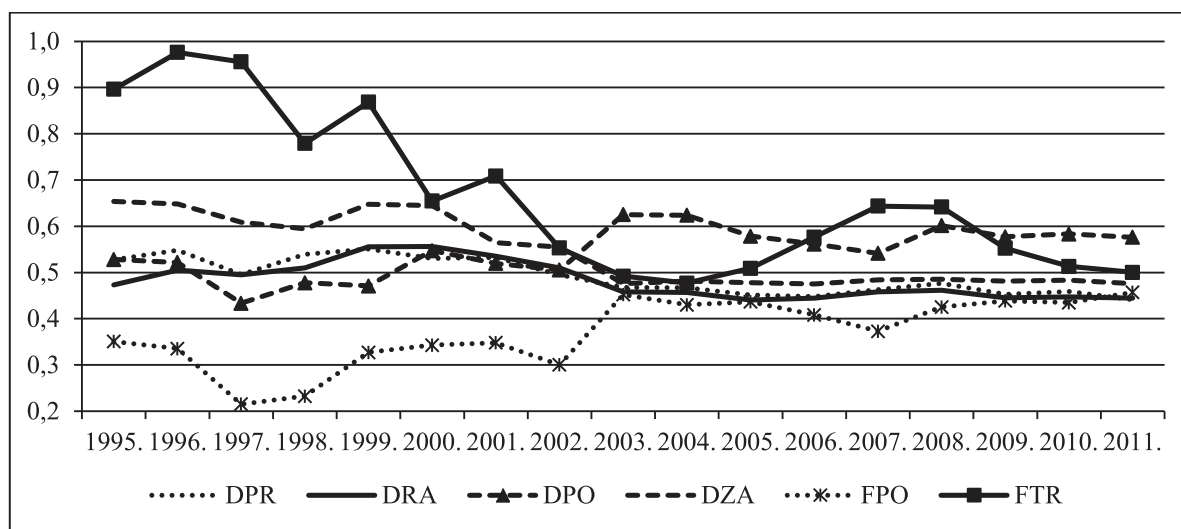
Napomena 1: DPR – koeficijent varijacije omjera ukupnih prihoda lokalne i opće države, DRA – koeficijent varijacije omjera rashoda lokalne i opće države, DPO – koeficijent varijacije omjera poreznih prihoda lokalne i opće države, DZA – koeficijent varijacije omjera rashoda za zaposlene u lokalnoj i općoj državi, FPO – koeficijent varijacije udjela poreznih prihoda u ukupnim prihodima lokalnih jedinica, FTR – koeficijent varijacije udjela tekućih pomoći lokalnoj državi u BDP-u.

Napomena 2: Podaci se odnose na obuhvat opće i lokalne države prema ESA 95.

Izvor: Izračun autora na temelju podataka Eurostat baze „Annual government finance statistics (gov_a)“.

sredinama (izračunava se kao omjer standardne devijacije i aritmetičke sredine). Smanjivanje vrijednosti koeficijenta varijacije ukazivalo bi na konvergenciju relativne veličine, tj. financijskoga potencijala sustava fiskalnoga izravnjanja. Međutim, trend je suprotan (naročito nakon 2007., što je vjerojatno posljedica financijske krize). Konvergencija ne postoji ni u pogledu stupnja decentralizacije. Koeficijenti varijacije odabranih pokazatelja decentralizacije u promatranome razdoblju se značajnije ne smanjuju, osim koeficijenta varijacije omjera poreznih prihoda lokalne i opće države. Koeficijenti varijacije ostalih pokazatelja decentralizacije kreću se u rasponu od 50 % do 70 %, što znači da su za pojedini pokazatelj prosječna odstupanja od aritmetičke sredine od 50 % do 70 %.

U skupini novih zemalja članica EU stanje je još neujednačenije. Od 13 zemalja (uključujući i Hrvatsku), čak tri (Cipar, Češka i Slovačka) nemaju sustav fiskalnog izravnjanja. Prema dostupnim podacima (v. tablicu 2.) te zemlje do razdoblja navedenoga u zagradama uopće nisu ublažavale fiskalne nejednakosti na svojem području. Od preostalih deset zemalja koje imaju sustave fiskalnog izravnjanja, sedam zemalja ublažava razlike u fiskalnim kapacitetima i potrebama. Mađarska i Rumunjska ublažavaju samo razlike u fiskalnim kapacitetima lokalnih jedinica, a Malta isključivo razlike u fiskalnim potrebama. Izravnjanje fiskalnih kapaciteta financira se uglavnom okomito (osim u Latviji gdje sustav izravnjanja fiskalnih kapaciteta ima i vodoravnu i okomitu komponentu). Za procjenu fiskalnih kapaciteta podjednako se koriste reprezentativni porezni sustav, procijenjeni prihodi (porezni i neporezni), stvarni (ostvareni) prihodi i formule. Ublažavanje razlika u fiskalnim potrebama većinom je okomito, iako se vodoravno financiranje sustava javlja češće nego kod ublažavanja razlika u fiskalnim kapacitetima. Za procjenu fiskalnih potreba koriste se različiti

Grafikon 4. Koeficijent varijacije pokazatelja u NEU 12 zemljama od 1995. do 2011.

Napomena 1: DPR – koeficijent varijacije omjera ukupnih prihoda lokalne i opće države, DRA – koeficijent varijacije omjera rashoda lokalne i opće države, DPO – koeficijent varijacije omjera poreznih prihoda lokalne i opće države, DZA – koeficijent varijacije omjera rashoda za zaposlene u lokalnoj i općoj državi, FPO – koeficijent varijacije udjela poreznih prihoda u ukupnim prihodima lokalnih jedinica, FTR – koeficijent varijacije udjela tekućih pomoći lokalnoj državi u BDP-u.

Napomena 2: Podaci se odnose na obuhvat opće i lokalne države prema ESA 95.

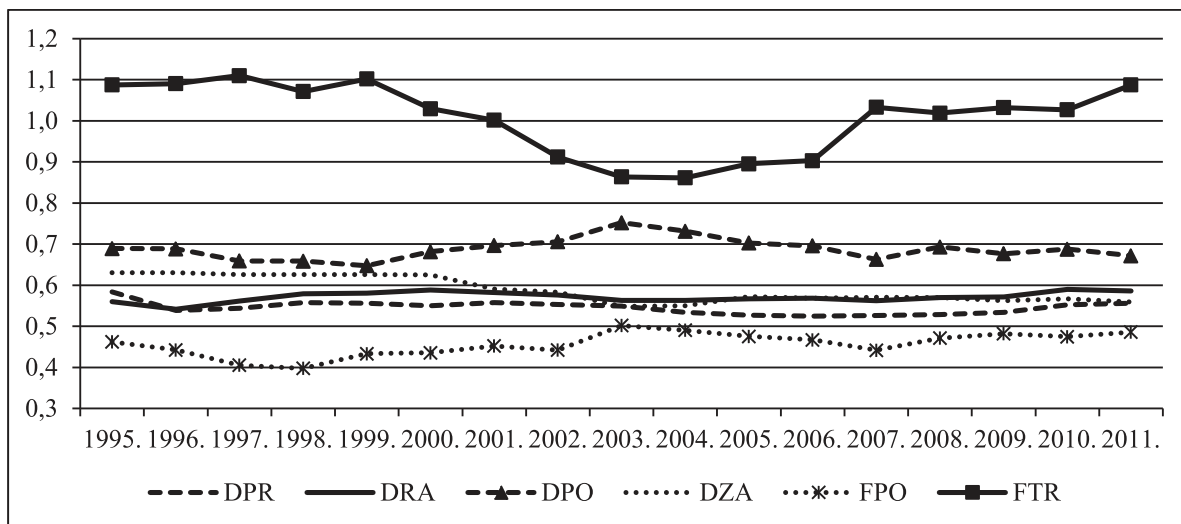
Napomena 3: Hrvatska nije obuhvaćena izračunom s obzirom da je postala članica EU tek 2013.

Izvor: Izračun autora na temelju podataka Eurostat baze „Annual government finance statistics (gov_a)“.

pristupi, kao što su procijenjeni rashodi, prosječni (standardni) trošak i formule utemeljene na skupu pokazatelja.

Značajniji trendovi kretanja koeficijenata varijacije se ne naziru, osim povećanja koeficijenta varijacije udjela poreznih prihoda u ukupnim prihodima lokalnih jedinica i smanjenja koeficijenta varijacije udjela tekućih pomoći lokalnoj državi iz proračuna središnje države u BDP-u početkom promatranoga razdoblja (grafikon 4.). Iako su koeficijenti varijacije promatranih pokazatelja NEU 12 zemalja u prosjeku niži nego u EU 15 zemljama, oni su znatno nestabilniji. To znači da su politike fiskalne decentralizacije i fiskalnog izravnanja u EU 15 zemljama relativno stabilne, iako su neujednačenije nego u NEU 12 zemljama.

Koeficijenti varijacije udjela tekućih pomoći lokalnoj državi iz proračuna središnje države u BDP-u, omjera poreznih prihoda lokalne i opće države i udjela poreznih prihoda u ukupnim prihodima lokalne države svih zemalja članica EU zajedno, prilično su nestabilni. Koeficijenti varijacije stupnja decentralizacije prihoda, rashoda i zaposlenih znatno su stabilniji, no ne slijede opadajući trend koji bi ukazivao na konvergenciju vrijednosti.

Grafikon 5. Koeficijent varijacije pokazatelja u EU 27 zemljama od 1995. do 2011.

Napomena 1: DPR – koeficijent varijacije omjera ukupnih prihoda lokalne i opće države, DRA – koeficijent varijacije omjera rashoda lokalne i opće države, DPO – koeficijent varijacije omjera poreznih prihoda lokalne i opće države, DZA – koeficijent varijacije omjera rashoda za zaposlene u lokalnoj i općoj državi, FPO – koeficijent varijacije udjela poreznih prihoda u ukupnim prihodima lokalnih jedinica, FTR – koeficijent varijacije udjela tekućih pomoći lokalnim jedinicama u BDP-u.

Napomena 2: Podaci se odnose na obuhvat opće i lokalne države prema ESA 95.

Napomena 3: Hrvatska nije obuhvaćena izračunom s obzirom da je postala članica EU tek 2013.

Izvor: Izračun autora na temelju podataka Eurostat baze „Annual government finance statistics (gov_a)“.

Na razini EU ne provodi se konzistentna i ujednačena politika fiskalne decentralizacije i fiskalnog izravnanja. Intenzitet i trendovi fiskalne decentralizacije u zemljama EU se znatno razlikuju. Sustavi fiskalnog izravnanja razlikuju se u pogledu cilja izravnanja i relativnog financijskog potencijala, a ne postoji konsenzus ni oko načina financiranja. Neujednačenost u provedbi fiskalnog izravnanja dodatno je naglašena raznolikošću pristupa u procjeni fiskalnih kapaciteta i potreba lokalnih jedinica.

5. ZAKLJUČAK

EU nema jedinstveni koncept niti mehanizam fiskalnog izravnjanja na nacionalnim razinama zemalja članica. Odluke o kriterijima i instrumentima za ublažavanje lokalnih fiskalnih nejednakosti u mjerodavnosti su pojedinih država (nacionalnih tijela). Mjerama i instrumentima strukturnih politika EU uglavnom nastoji ublažiti regionalne nejednakosti. *No, ti instrumenti nisu supstitut za provođenje fiskalnog izravnjanja na nacionalnim razinama.* Naprotiv, oni trebaju biti usklađeni s nacionalnim prioritetima i komplementarni nacionalnim instrumentima u ublažavanju lokalnih fiskalnih i gospodarskih nejednakosti. Sve zemlje koje su pristupile EU zadržale su autonomiju u utvrđivanju instrumenata i kriterija za fiskalno izravnjanje.

Pristupanjem EU nacionalne politike novih zemalja članica u svim važnijim aspektima uglavnom su konvergirale dobrim praksama starih zemalja članica. Iako je u smislu fiskalne politike harmonizacija formalno propisana fiskalnim kriterijima iz Maastrichta, uzroci harmonizacije u velikoj su mjeri upravo neizravni. Europska unija za sada ne predviđa obvezu harmonizacije nacionalnih politika fiskalnog izravnjanja (kao što je to slučaj s određenim segmentima politike oporezivanja), no Europskom poveljom o lokalnoj samoupravi predviđena je pomoć financijski slabijim lokalnim jedinicama s ciljem ispravljanja učinaka nejednake distribucije potencijalnih izvora financiranja i financijskoga tereta. Osim toga, Vijeće Europe je u zasebnim dokumentima dalo preporuke za provođenje politike izravnjanja na nacionalnim razinama koje za sada nisu obvezujuće.

Zbog toga su i politike fiskalnog izravnjanja zemalja članica prilično neujednačene. One se razlikuju s obzirom na sve važnije značajke sustava: pristup izravnjanju, cilj izravnjanja, vrstu izravnjanja, razinu izravnjanja i instrumente izravnjanja. Relativni financijski kapacitet sustava izravnjanja (udio u BDP-u) također se razlikuje, kako u novim, tako i u starim zemljama članicama. Zemlje EU razlikuju se i prema intenzitetu i trendu fiskalne decentralizacije, a koeficijenti varijacije ne ukazuju na postojanje harmonizacijskih trendova. Iako su koeficijenti varijacije promatranih pokazatelja novih zemalja članica u prosjeku niži nego u starim članicama, oni su ipak znatno nestabilniji. To znači da su politike fiskalne decentralizacije i fiskalnog izravnjanja u starim zemljama članicama EU relativno stabilnije, ali neujednačenije nego u novim zemljama članicama.

Hrvatska se uklapa u postojeći europski „koncept“ fiskalnog izravnjanja. Politika fiskalnog izravnjanja obavlja se kombinacijom dijeljenja poreznih prihoda i raspodjele pomoći iz proračuna središnje države. Međutim, hrvatski model fiskalnog izravnjanja je prilično složen, a relevantnost kriterija za primjenu instrumenata izravnjanja je upitna. Osim toga, financijski potencijal sustava izravnjanja je slab i trebalo bi ga dodatno povećati. To ne mora nužno rezultirati dodatnim proračunskim rashodima. Hrvatska bi u okviru politike izravnjanja trebala prestati koristiti mehanizam dijeljenja poreznih prihoda, a sustav izravnjanja temeljiti isključivo na raspodjeli tekućih nenamjenskih pomoći iz proračuna središnje države. To bi podrazumijevalo uvođenje jedinstvenog načina raspodjele poreznih prihoda prema kojemu bi svim lokalnim jedinicama pripao jednak udio u prihodima od poreza na dohodak. Ukidanje povlaštenog statusa za lokalne jedinice koje trenutno ostvaruju pravo na uvećani udio u poreznim prihodima oslobodilo bi značajna sredstva koja bi se mogla rasporediti u fond izravnjanja što bi (bez dodatnih troškova) povećalo financijski potencijal sustava.

LITERATURA:

1. **Bajo, A. i Bronić, M., 2007.** Procjene učinkovitosti modela fiskalnog izravnanja u Hrvatskoj, *Financijska teorija i praksa* 31 (1), str. 1. - 24.
2. **Balás, G. i Hegedüs, J., 2001.** *Local self-government and decentralization in Hungary*. Workshop on Local Self Government and Decentralization in South-East Europe, 6. 4. 2001., Zagreb.
3. **Blöchliger, H., Merk, O., Charbit, C. i Mizell, L., 2007.** *Fiscal Equalisation in OECD Countries*. OECD Network on Fiscal Relations Across Levels of Government, Working Paper, No. 4.
4. **Boadway, R., 2004.** *The Theory and Practice of Equalization*. CESifo Economic Studies 50 (1), str. 211. - 54.
5. **Boadway, R., 2007.** *Grants in a Federal Economy: A Conceptual Perspective*. U Boadway, R. i Shah, A., *Intergovernmental Fiscal Transfers: Principles and Practice*. Washington, D.C.: The World Bank.
6. **Boerboom, H. i Huigslout, P., 2007.** *The equalized allocation of local expenditure needs in the Netherlands: an optimized mixture of objectivity and politics*. Expert meeting on expenditure needs, 13 - 14. 9. 2007., Copenhagen. Dostupno na: [<http://www.sum.dk/English/Municipalities-regions/Local-regional-govnm/~media/Filer-dokumenter-IN/English/Cph-workshop-2007/Cebeon.ashx>].
7. **Buchanan, J. M. i Wagner, R., 1970.** *An efficiency basis for federal fiscal equalization*. U J. Margolis (ur.), *Analysis of Public Output*. New York : Columbia University Press, str. 139. - 162.
8. **Council of Europe, 1985.,** *European Charter of Local Self-Government*. European Treaty Series 122, Strasbourg.
9. **Council of Europe, 1997.** *Structure and operation of local and regional democracy: Bulgaria*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1548664&SecMode=1&DocId=1349176&Usage=2>].
10. **Council of Europe, 1997.a.** *Structure and operation of local and regional democracy: Spain*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1548589&SecMode=1&DocId=1349828&Usage=2>].
11. **Council of Europe, 1998.** *Structure and operation of local and regional democracy: France*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1630252&SecMode=1&DocId=1349236&Usage=2>].
12. **Council of Europe, 1999.** *Structure and operation of local and regional democracy: Cyprus*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1548880&SecMode=1&DocId=1349196&Usage=2>].
13. **Council of Europe, 1999.a.** *Structure and operation of local and regional democracy: Germany*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1548880&SecMode=1&DocId=1349196&Usage=2>].

- coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548889&SecMode=1&DocId=1349246&Usage=2].
14. **Council of Europe, 1999.b.** *Structure and operation of local and regional democracy: Ireland.* Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548841&SecMode=1&DocId=1349404&Usage=2].
 15. **Council of Europe, 1999.c.** *Structure and operation of local and regional democracy: Slovak Republic.* Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548571&SecMode=1&DocId=1349808&Usage=2].
 16. **Council of Europe, 2000.a.** *Structure and operation of local and regional democracy: Austria.* Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548868&SecMode=1&DocId=976664&Usage=2].
 17. **Council of Europe, 2000.b.** *Structure and operation of local and regional democracy: Poland.* Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1816585&SecMode=1&DocId=1724610&Usage=2].
 18. **Council of Europe, 2000.c.** *Structure and operation of local and regional democracy: United Kingdom.* Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548865&SecMode=1&DocId=1349878&Usage=2].
 19. **Council of Europe, 2001.** *Structure and operation of local and regional democracy: Greece.* Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548844&SecMode=1&DocId=1349384&Usage=2].
 20. **Council of Europe, 2004.** *Structure and operation of local and regional democracy: Hungary.* Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548832&SecMode=1&DocId=1331280&Usage=2].
 21. **Council of Europe, 2005.** *Recommendation Rec(2005)1 of the Committee of Ministers to member states on the financial resources of local and regional authorities.* Dostupno na: [https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=812131&BackColorIntranet=B9BDEE&BackColorIntranet=FFCD4F&BackColorLogged=FFC679].
 22. **Council of Europe, 2006.** *Structure and operation of local and regional democracy: Belgium.* Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548913&SecMode=1&DocId=1326876&Usage=2].
 23. **Council of Europe, 2006.a.** *Structure and operation of local and regional democracy: Latvia.* Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548847&SecMode=1&DocId=1332254&Usage=2].
 24. **Council of Europe, 2006.b.** *Structure and operation of local and regional democracy: Lithuania.* Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.

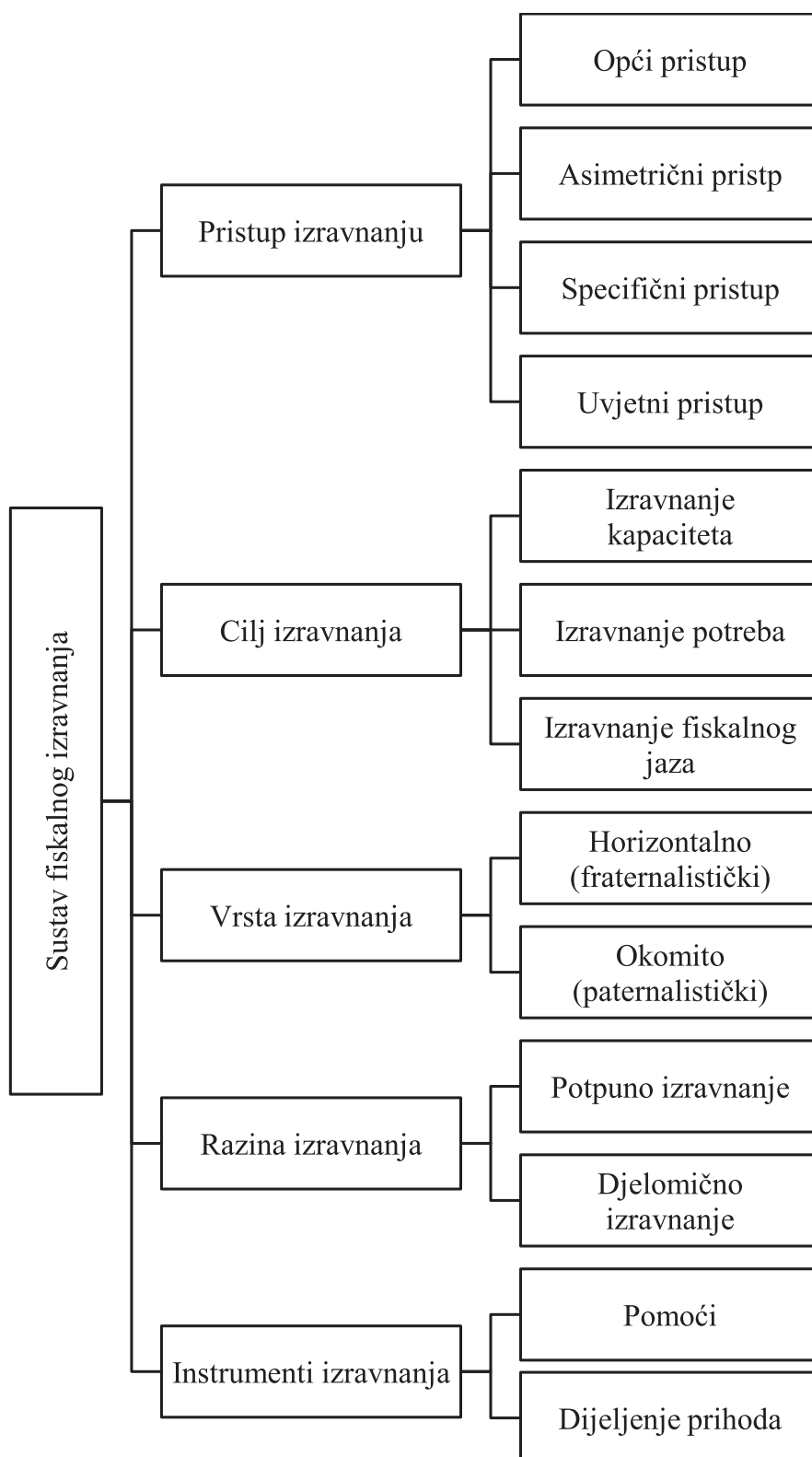
- coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548898&SecMode=1&DocId=1332264&Usage=2].
25. **Council of Europe, 2006.c.** *Structure and operation of local and regional democracy: Malta*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548694&SecMode=1&DocId=1332274&Usage=2].
 26. **Council of Europe, 2006.d.** *Structure and operation of local and regional democracy: Portugal*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548838&SecMode=1&DocId=1332284&Usage=2].
 27. **Council of Europe, 2007.** *Structure and operation of local and regional democracy: Luxembourg*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548835&SecMode=1&DocId=1332244&Usage=2].
 28. **Council of Europe, 2007.a.** *Structure and operation of local and regional democracy: Slovenia*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548574&SecMode=1&DocId=1332306&Usage=2].
 29. **Council of Europe, 2007.b.** *Structure and operation of local and regional democracy: Sweden*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548592&SecMode=1&DocId=1332328&Usage=2].
 30. **Council of Europe, 2008.** *Structure and operation of local and regional democracy: Denmark*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548691&SecMode=1&DocId=1349734&Usage=2].
 31. **Council of Europe, 2008.a.** *Structure and operation of local and regional democracy: Italy*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548646&SecMode=1&DocId=1349756&Usage=2].
 32. **Council of Europe, 2008.b.** *Structure and operation of local and regional democracy: Netherlands*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548679&SecMode=1&DocId=1349778&Usage=2].
 33. **Council of Europe, 2009.** *Structure and operation of local and regional democracy: Finland*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548901&SecMode=1&DocId=1465064&Usage=2].
 34. **Council of Europe, 2009.a.** *Structure and operation of local and regional democracy: Romania*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1548904&SecMode=1&DocId=1465072&Usage=2].
 35. **Council of Europe, 2010.** *Structure and operation of local and regional democracy: Czech Republic*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://

- wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1665613&SecMode=1&DocId=1640176&Usage=2].
36. **Council of Europe, 2011.** *Structure and operation of local and regional democracy: Estonia*. Council of Europe Publishing, Strasbourg. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1958278&SecMode=1&DocId=1813296&Usage=2].
 37. **Council of Europe, 2011.a.** *Local democracy in Malta*. Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe. Dostupno na: [https://wcd.coe.int/View-Doc.jsp?id=1755621&Site=DC].
 38. **Dabla-Norris, E., 2006.** *The Challenge of Fiscal Decentralization in Transition Countries*. Comparative Economic Studies, 48, str. 100. - 131.
 39. **Dafflon, B., 2007.** *Fiscal Capacity Equalisation in Horizontal Fiscal Equalisation Programs*. U R. Boadway i A. Shah, *Intergovernmental Fiscal Transfers: Principles and Practice*. Washington, D.C.: The World Bank, str. 361. - 397.
 40. **Hines, J. R. i Thaler, R. H., 1995.** *Anomalies: The Flypaper Effect*. The Journal of Economic Perspectives, Vol. 9, No. 4, str. 217. - 226.
 41. **Ionită, S., 2003.** *Halfway There: Assessing Intergovernmental Fiscal Equalization in Romania*. U Sergii Slukhai (ur.), *Dilemmas and Compromises: Fiscal Equalization in Transition Countries*. LGI Studies. LGI Fellowship Series. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative.
 42. **OECD, 2003.** *OECD Economic Surveys: Ireland*. OECD.
 43. **OECD, 2011.** *Estonia: Towards a Single Government Approach*. OECD Public Governance Reviews, OECD.
 44. **Prud'homme, R., 2006.** *Local Government Organization and Finance: France*. U Anwar Shah (ur.), *Local Governance in Industrial Countries*. The World Bank, Washington, D.C.
 45. **Rao, M. G., 2007.** *Resolving Fiscal Imbalances: Issues in Tax Sharing*. U Boadway, R. i Shah, A., *Intergovernmental Fiscal Transfers: Principles and Practice*. Washington, D.C.: The World Bank, str. 319. - 338.
 46. **Repar, B., 2006.** *Fiscal Equalization in Slovenia*. U Peteri, Gabor (ur.), *Reforming Fiscal Equalization in South East Europe*. Fiscal Decentralization Initiative for Central and Eastern Europe, Budimpešta.
 47. **Rodden, J., 2002.** *The Dilemma of Fiscal Federalism: Grants and Fiscal Performance around the World*. American Journal of Political Science, Vol. 46, No. 3, str. 670. - 687.
 48. **Savov, E., 2006.** *Intergovernmental Finance and Fiscal Equalization in Bulgaria*. U Peteri, Gabor (ur.), *Reforming Fiscal Equalization in South East Europe*. Fiscal Decentralization Initiative for Central and Eastern Europe, Budimpešta.
 49. **Shah, A., 2007.** *A Practitioner's Guide to international Fiscal Transfers*. U Boadway, R. i Shah, A., *Intergovernmental Fiscal Transfers: Principles and Practice*. Washington, D.C.: The World Bank.
 50. **Slukhai, S., 2003.** *Fiscal Equalization in Transition Countries: Searching for the Right Policy*. U Sergii Slukhai (ur.), *Dilemmas and Compromises: Fiscal Equaliza-*

- tion in Transition Countries*. LGI Studies. LGI Fellowship Series. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative.
51. **Spahn, P. B., 2007.** *Equity and Efficiency Aspects of Interagency Transfers in a Multi-government Framework*. U Boadway, R. i Shah, A., *Intergovernmental Fiscal Transfers: Principles and Practice*. Washington, D.C.: The World Bank, str. 75. - 106.
 52. **Trasberg, V., 2004.** *Fiscal federalism in the Baltic countries: from Soviets to EU*. ERSA conference papers, 44th Congress of the European Regional Science Association: Regions and Fiscal Federalism, 25. - 29. 8. 2004., Portugal. Dostupno na: [<http://www.sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa04/PDF/153.pdf>].
 53. **Verdonck, M., Cattoir, Ph. i Algoed, K., 2009.** *Assessment of the Belgian Fiscal Equalization Mechanism and Proposals for Reform*. U *Quel Etat pour quelle performances économiques*. Actes du Congrès des économistes belges de langue française.
 54. **Žigienė, G., 2009.** *Decentralisation of Lithuanian Public Finance in Transition: Intergovernmental Approach*. Transformations in business and economics, Vol. 8, No. 3 (18), str. 57. - 68.

PRILOG 1.

Shematski prikaz analitičkog okvira za uspostavljanje sustava fiskalnog izravnanja

Izvor: sistematizacija i prikaz autora.

PRILOG 2.

Pokazatelji fiskalnog izravnanja i fiskalne decentralizacije zemalja EU

Tablica 1. Ostale tekuće pomoći središnje države lokalnim jedinicama zemalja EU 15 od 1995. do 2011. (u % BDP-a)

	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Austrija	0,5	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Belgija	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9
Danska	14,0	13,1	12,5	12,5	11,9	11,9	12,0	12,2	12,9	13,0	12,7	13,2	17,0	17,8	20,7	20,9	21,2
Finska	7,0	5,7	4,4	4,0	3,8	3,7	3,8	4,6	4,9	5,1	5,2	5,4	5,3	5,6	6,4	6,5	6,4
Francuska	2,2	2,3	2,3	2,2	2,3	2,2	2,3	2,5	2,6	2,6	2,5	2,4	2,3	2,3	2,4	4,1	2,7
Grčka	0,7	0,7	0,7	0,8	1,0	0,8	0,9	0,9	1,0	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1	1,4	1,0	1,8
Irska	7,5	7,2	7,3	6,9	7,3	7,3	8,0	8,4	8,6	8,8	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,1	1,9
Italija	7,1	6,9	7,0	4,8	4,9	4,7	5,0	4,8	4,4	5,2	5,5	5,3	5,1	5,8	7,4	6,6	6,0
Luksemburg	2,2	2,3	2,2	2,1	2,1	2,0	2,0	2,1	2,0	2,1	1,9	2,0	2,0	2,2	2,3	2,2	2,3
Nizozemska	10,8	10,5	9,9	9,8	9,8	9,7	9,9	10,2	10,6	10,1	9,8	9,8	9,8	9,9	11,0	10,9	10,6
Njemačka	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Portugal	0,8	0,8	0,9	0,8	1,0	1,0	1,0	1,2	1,2	1,3	1,2	1,3	1,2	1,2	1,3	1,3	1,2
Španjolska	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,2	1,2
Švedska	4,9	4,1	4,2	5,3	5,2	4,8	4,8	4,8	4,8	4,5	5,1	5,1	5,1	4,8	5,5	5,9	5,8
UK	7,9	7,5	7,1	6,8	6,9	6,8	7,2	7,4	7,7	7,9	8,0	8,3	8,0	8,2	8,9	9,0	8,4
\bar{x}	4,5	4,2	4,0	3,9	3,9	3,8	4,0	4,1	4,2	4,3	3,8	3,9	4,1	4,2	4,8	4,9	4,7
σ	4,3	4,1	3,9	3,8	3,8	3,7	3,8	3,9	4,0	4,0	3,8	3,9	4,6	4,8	5,5	5,6	5,6
σ^2	18,8	16,5	15,1	14,3	14,3	13,5	14,2	14,9	16,2	16,1	14,6	15,3	21,2	22,9	30,8	30,9	30,9
V	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	0,9	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2	1,1	1,2

Napomena: Podaci se odnose na obuhvat lokalne države prema ESA 95.

Izvor: Izračun autora na temelju podataka Eurostat baze „Annual government finance statistics (gov_a)“.

Tablica 2. Ostale tekuće pomoći središnje države lokalnim jedinicama u zemljama NEU 12 i Hrvatskoj od 1995. do 2011. (u % BDP-a)

	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Bugarska	3,3	2,3	0,0	2,7	2,1	3,2	1,8	2,7	4,0	4,1	2,4	4,0	4,0	4,3	4,5	4,6	3,8
Cipar	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,7	0,8	0,8
Češka	2,6	4,2	2,0	2,4	2,4	2,6	3,2	3,2	4,4	4,0	3,3	3,3	3,2	3,2	3,4	3,5	3,2
Estonija	1,8	1,6	2,0	1,7	1,7	1,6	2,9	3,0	2,8	2,6	2,7	2,4	2,2	2,5	2,6	2,6	2,3
Latvija	1,2	1,2	3,6	2,7	2,4	2,4	2,4	2,8	2,7	2,6	2,4	2,6	3,3	4,0	4,0	3,9	3,0
Litva	2,5	n/a	2,1	1,7	0,3	0,7	0,6	3,5	3,8	3,6	2,9	2,6	1,8	2,1	3,2	3,7	3,4
Mađarska	5,3	4,6	4,0	4,0	3,9	3,2	3,2	3,4	3,9	3,6	3,7	3,3	3,1	5,1	5,2	4,9	4,5
Malta	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5
Poljska											4,2	4,2	4,3	4,4	4,8	4,8	4,6
Rumunjska	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	2,3	4,3	4,7	5,0	5,0	5,5	6,7	7,0	7,0	7,0	6,2	5,3
Slovačka	0,2	0,2	0,1	0,3	0,2	0,2	0,2	0,9	3,5	3,4	1,9	1,7	1,6	1,1	1,9	1,9	1,7
Slovenija	2,3	2,0	2,3	2,2	2,6	2,4	2,4	2,4	2,6	2,7	2,9	2,8	2,3	2,4	2,9	2,7	2,6
\bar{x}	1,8	1,7	1,5	1,7	1,5	1,8	2,0	2,5	3,0	3,0	2,8	2,9	2,8	3,1	3,4	3,3	3,0
σ	1,6	1,6	1,5	1,3	1,3	1,2	1,4	1,4	1,5	1,4	1,4	1,7	1,8	2,0	1,9	1,7	1,5
σ^2	2,6	2,7	2,1	1,7	1,7	1,3	2,0	1,9	2,2	2,0	2,0	2,8	3,3	3,9	3,5	2,9	2,2
V	0,9	1,0	1,0	0,8	0,9	0,7	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5
Hrvatska														0,7	0,8	0,8	0,7

Napomena: Podaci se odnose na obuhvat lokalne države prema ESA 95. Hrvatska je izdvojena na kraju tablice jer se podaci odnose na razdoblje do 2011., a Hrvatska je članica EU tek od 2013.

Izvor: Izračun autora na temelju podataka Eurostat baze „Annual government finance statistics (gov_a)“ te za Hrvatsku na temelju podataka Ministarstva financija i Državnog zavoda za statistiku.

Tablica 3. Koeficijent varijacije odabranih pokazatelja zemalja EU od 1995. do 2011. (u %)

	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
	EU 15																
DPR	56,4	52,7	53,3	53,6	53,9	54,0	55,9	56,8	57,8	56,3	56,7	56,8	55,9	56,1	57,6	60,8	61,3
DRA	56,7	54,9	55,4	56,5	56,1	56,0	57,7	58,1	59,0	59,7	62,1	62,3	60,7	62,1	63,1	66,3	65,4
DPO	81,8	82,2	81,1	79,2	78,7	79,2	82,7	82,5	81,9	80,3	79,7	79,8	76,4	77,7	76,5	78,1	75,5
DZA	61,3	61,6	61,9	61,5	60,7	60,5	61,0	60,2	60,3	60,3	65,1	64,4	64,2	63,9	63,1	63,7	63,2
FPO	52,6	52,5	52,6	50,3	50,6	51,2	53,6	52,1	51,7	51,9	50,9	51,5	50,0	51,6	52,2	51,0	51,3
FTR	96,0	95,9	96,2	97,5	96,2	96,6	95,5	93,9	95,5	93,9	99,9	100,7	112,6	113,3	115,6	114,3	118,0
	NEU 12																
DPR	52,8	54,8	49,6	53,9	55,1	53,0	53,2	49,5	46,8	46,7	45,2	44,8	46,3	47,7	45,3	45,9	44,1
DRA	47,3	50,5	49,5	51,0	55,6	55,6	53,5	51,0	45,8	45,7	44,0	44,5	45,8	46,1	44,5	44,7	44,4
DPO	52,8	52,2	43,4	47,8	47,1	54,7	52,0	50,5	62,5	62,4	57,9	56,1	54,1	60,1	57,7	58,3	57,6
DZA	65,3	64,8	60,9	59,5	64,7	64,5	56,5	55,5	47,6	48,2	47,8	47,5	48,4	48,5	48,2	48,3	47,6
FPO	35,1	33,5	21,5	23,2	32,7	34,3	34,8	30,0	45,2	43,0	43,7	40,8	37,3	42,5	43,8	43,5	45,7
FTR	89,6	97,6	95,6	77,9	86,9	65,5	70,9	55,3	49,2	47,7	50,9	57,7	64,4	64,2	55,2	51,3	50,0
	EU 27																
DPR	58,3	53,9	54,4	55,8	55,6	55,0	55,7	55,3	54,9	53,4	52,7	52,4	52,6	52,9	53,4	55,2	55,6
DRA	55,9	54,2	56,1	57,9	58,0	58,8	58,2	57,6	56,3	56,3	56,7	56,8	56,2	56,9	57,1	59,0	58,6
DPO	68,9	68,8	65,9	65,9	64,7	68,2	69,6	70,6	75,2	73,1	70,3	69,6	66,3	69,3	67,7	68,7	67,2
DZA	63,0	63,0	62,6	62,6	62,6	62,5	59,1	58,3	54,9	54,9	57,2	56,8	57,1	57,0	56,2	56,7	55,9
FPO	46,2	44,2	40,5	39,7	43,3	43,5	45,2	44,2	50,2	49,0	47,5	46,7	44,2	47,1	48,2	47,5	48,6
FTR	108,7	109,0	111,0	107,1	110,2	102,9	100,1	91,2	86,4	86,1	89,5	90,3	103,3	101,9	103,2	102,7	108,7

Napomena: DPR – koeficijent varijacije omjera ukupnih prihoda lokalne i opće države, DRA – koeficijent varijacije omjera rashoda lokalne i opće države, DPO – koeficijent varijacije omjera poreznih prihoda lokalne i opće države, DZA – koeficijent varijacije omjera rashoda za zaposlene u lokalnoj i općoj državi, FPO – koeficijent varijacije udjela poreznih prihoda u ukupnim prihodima lokalnih jedinica, FTR – koeficijent varijacije udjela tekućih pomoći lokalnim jedinicama u BDP-u.

Izvor: Izračun autora na temelju podataka Eurostat-a.